

માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ માટે અશાબ્દિક તર્કશક્તિ કસોટીની

રચના અને પ્રમાણીકરણ

- ડૉ. શાહિના યુ. બરફવાલા

તર્કશક્તિ એ માનવમાં રહેલી વિશિષ્ટ પ્રકારની શક્તિ છે. સમસ્યા ઉકેલની પ્રક્રિયામાં તર્કશક્તિ મહત્ત્વનો ભાગ ભજવે છે. બાળકમાં તર્કશક્તિ અમુક ઉંમર પછી જ જોવા મળે છે. રોજબરોજના કાર્યોમાં, શૈક્ષણિક સિદ્ધિમાં તથા કેટલાક વ્યવસાયોમાં સફળ થવા માટે બુદ્ધિને બદલે તર્કશક્તિની ભૂમિકા મહત્ત્વની હોય છે. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સ્વતંત્ર રીતે અશાબ્દિક તર્કશક્તિ કસોટી રચી, સમગ્ર ગુજરાત રાજ્યના નમૂના પર તેનું પ્રમાણીકરણ કરવામાં આવ્યું છે.

● અભ્યાસનું મહત્ત્વ

દ્ર. ઝ. ઈ. ઈ. દ્વારા યોજવામાં આવતી રાષ્ટ્રીય પ્રતિભા શોધકસોટીમાં, બેન્કોમાં કારકૂન અને અધિકારીઓની ભરતી માટે યોજાતી સ્પર્ધાત્મક કસોટીમાં પણ અશાબ્દિક તર્કશક્તિનો સમાવેશ થાય છે. આ ઉપરાંત ગણિત-વિજ્ઞાન જેવા વિષયોમાં તર્કશક્તિ પાયાની બાબત છે. ગુજરાત રાજ્યની સમગ્ર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓની અશાબ્દિક તર્કશક્તિનું માપન કરી તેમને માર્ગદર્શન આપવાના કાર્યમાં સહાયભૂત થવા તથા રેલ્વે, બેંકની જાહેર પરીક્ષાઓમાં અશાબ્દિક તર્કને લગતા પ્રશ્નોમાં માર્ગદર્શન માટેના હેતુસર અશાબ્દિક તર્કશક્તિ-કસોટીની રચના અને પ્રમાણીકરણ કરવાનું નક્કી કર્યું છે.

● અભ્યાસના હેતુઓ

- ધોરણ ૯, ૧૦ના વિદ્યાર્થીઓ માટે અશાબ્દિક તર્કશક્તિ-કસોટીની રચના કરવી અને તેને પ્રમાણિત કરવી.

- ધોરણ ૯, ૧૦ના વિદ્યાર્થીઓ માટે અશાબ્દિક તર્કશક્તિ કસોટીના

પ્રાપ્તોંકો ઉપર જાતિ, ધોરણ અને વિસ્તારની અસર તપાસવી.

● વ્યાપવિશ્વ

પ્રસ્તુત અભ્યાસ સમગ્ર ગુજરાતના ગુજરાતી માધ્યમના તમામ માધ્યમિકશાળાના ધોરણ : ૯ અને ૧૦ના વિદ્યાર્થીઓ પૂરતો મર્યાદિત હતો.

● સંશોધન ઉપકરણ

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ માટે અશાબ્દિક તર્કશક્તિ કસોટીની રચના કરી તેને પ્રમાણિત કરવાની હતી. તર્કશક્તિને લગતા સંદર્ભપુસ્તકોના અભ્યાસ તથા ધોરણ ૯ અને ૧૦ના વિદ્યાર્થીઓની વય અને કક્ષાને ધ્યાનમાં રાખી પ્રસ્તુત કસોટીમાં (૧) શ્રેણી (૨) સમસંબંધ (૩) વર્ગીકરણ (૪) આકૃતિઓની પૂર્તિ (૫) આકૃતિઓની ગોઠવણી- એમ કુલ પાંચ વિભાગો રાખવાનું નક્કી કર્યું. પ્રત્યેક વિભાગ માટે ૨૦-૨૦ કલમોની રચના કરી, ચકાસણી માટે તજજ્ઞોને કસોટીનું પ્રારંભિક સ્વરૂપ મોકલવામાં આવ્યું. સૂચના મુજબના પ્રારંભિક સ્વરૂપમાં ફેરફાર કરી ૨૦-૨૦ કલમોવાળી કસોટીનું પૂર્વપ્રાથમિક અજમાયશ માટેનું સ્વરૂપ તૈયાર કરવામાં આવ્યું. પૂર્વપ્રાથમિક અજમાયશ ધોરણ ૯, ૧૦ના કુલ ૫૦ વિદ્યાર્થીઓ પર કરવામાં આવી. પૂર્વપ્રાથમિક અજમાયશ કસોટીની કલમોના વિકર્ષકોના પૃથક્કરણ બાદ પ્રત્યેક વિભાગમાં ૨૦-૨૦ કલમો સમાવી, પ્રાથમિક અજમાયશ કસોટી તૈયાર કરી. અમદાવાદના શહેરી વિસ્તારની ૨ અને ગ્રામ્ય વિસ્તારની ૨ એમ કુલ ૪ માધ્યમિક શાળાના ૪૦૦ વિદ્યાર્થીઓ પર પ્રાથમિક કસોટીની અજમાયશ કરવામાં આવી. અધૂરી વિગતોવાળા ઉત્તરપત્રો રદ કરતા ૩૭૦ ઉત્તરપત્રોને કલમપૃથક્કરણ માટે ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા. અંતિમ કસોટી માટે દરેક વિભાગમાંથી ૧૦-૧૦ કલમોની પસંદગી સરળતામૂલ્ય અને ભેદપરખ મૂલ્યને ધ્યાનમાં રાખી કરવામાં આવી. પ્રાથમિક અજમાયશ દરમ્યાન